

N:o 82.

Ank. till Riksd. Kansli den 11 Maj 1877, kl. 8 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, angående förvaltningen af kronans domäner, jemte i ämnet inom Riksdagen väckta motioner.

(I. A.)

Efter det Kongl. Maj:t uti den till nu församlade Riksdag aflåtna nådiga proposition, angående statsverkets tillstånd och behof, föreslagit, att tills vidare och intill dess Kongl. Maj:t senare under riksmötet komme att framlägga fullständigt förslag, rörande den blifvande förvaltningen af statens fastigheter, måtte för de med samma förvaltning under år 1878 förenade kostnader beräknas ett utgiftsbelopp af 80,000 kronor, har Kongl. Maj:t den 26 sistlidne Februari till Riksdagen afgifvit nådig proposition, angående förvaltningen af kronans domäner, hvilken framställning blifvit af Kamrarne till Stats-Utskottets förberedande behandling hänvisad.

Af sistberörda nådiga proposition inhemtas, att, sedan Riksdagen i underdånig skrifvelse den 3 Maj 1875 anhållit, bland annat, att Kongl. Maj:t måtte, efter skedd utredning, låta upprätta och för Riksdagen framlägga förslag till de förändrade bestämmelser med afseende å utarrendering och förvaltning af statens egendomar, som af förhållandena påkallades, hade en särskild komité blifvit för behandlingen af detta ärende tillsatt, hvilken komité den 19 Maj nästlidet år afgifvit underdånigt betänkande och förslag,

Bil. till Riksd. Prot. 1877. 4 Saml. 1 Afd. 49 Häft.

angående dels ordnandet af förvaltningen af statens fastigheter och dels upplåtande till nybyggen af mark i Norrland. Öfver detta betänkande hade yttranden inhemtats från vederbörande myndigheter; hvarefter Kongl. Maj:t, som i sammanhang med berörda frågas pröfning till behandling förehafte Riksdagens underdåniga skrifvelse af den 11 Maj 1876, rörande förändrade föreskrifter för hushållningen af statens skogar, nu föreslagit Riksdagen:

A. Beträffande en centralförvaltning af kronans domäner:

att för förvaltningen af all kronans fasta egendom, som ej vore till visst statsändamål anslagen och till följd deraf antingen till omedelbart begagnande upplåten eller ställd under skogsstyrelsens eller annan särskild embetsmyndighets vård, måtte upprättas ett särskildt embetsverk, hvilket under benämning af "Domämförvaltningen" skulle hafva sitt säte i Stockholm;

att detta embetsverk skulle bestå af en chef, kallad öfverintendent, med rätt att i alla förvaltningen rörande ärenden ensam besluta, en sekreterare och en kamrerare, hvardera med föredragningskyldighet enligt den fördelning af ärendena, Kongl. Maj:t kunde finna godt bestämma, samt en registrator och aktuarie, äfvensom de särskilda extra biträden, hvilka för ärendenas jemna gång kunde finnas erforderliga, tillika med vaktbetjening;

att embetsverkets aflöningsförhållanden måtte fastställas sålunda:

för chefen: lön 6,000 kronor, tjänstgöringspenningar 2,000 kronor jemte ersättning enligt gällande resereglemente för å embetets vägnar företagna resor;

för sekreteraren: lön 3,000 kronor, tjänstgöringspenningar 1,500 kronor jemte rätt till två ålderstillägg, hvardera å 500 kronor;

för kamreraren: lön 3,000 kronor, tjänstgöringspenningar 1,500 kronor jemte rätt till två ålderstillägg, hvardera å 500 kronor;

för registratorn och aktuarien: lön 1,800 kronor, tjänstgöringspenningar 1,200 kronor jemte rätt till två ålderstillägg, hvardera å 500 kronor;

för en vaktmästare: lön 800 kronor, tjänstgöringspenningar 300 kronor;

att härjemte måtte anvisas till semestervikariat, flitpenningar, renskrifning samt arfvoden åt extra biträden 7,900 kronor, och således — under förutsättning att ofvanberörda reseersättning och ålderstillägg komme att utgå från de för utgifter af sådant slag redan uppförda anslag — å ordinarie stat under sjunde hufvudtiteln uppföras ett anslag till "Domämförvaltningen" af sammanlagdt 29,000 kronor;

att för åtnjutande af ofvan berörda aflöningsförmåner måtte stadgas följande vilkor:

1:o) att embets- eller tjänsteman i Domämförvaltningen skulle vara un-

derkastad den vidsträcktare tjenstgöringsskyldighet eller jemkning i åligganden, som af en möjligen förändrad organisation af Domänförvaltningen eller eljest i allmänhet kunde varda stadgad; äfvensom om i en framtid Domänförvaltningens ställning inom förvaltningen så förändrades, att densamma ej längre kunde som sjelfständigt embetsverk anses, vara förpligtad att, med bibehållande af den tjenstegrad och aflöning, han innehade, efter den nya arbetsordningen sköta de med tjensten förenade göromål;

2:o) att tjenstgöringspenningarne finge uppbäras endast för den tid, tjenstens innehafvare verkligen tjenstgjort eller åtnjutit semester, men för den tid, han eljest varit från tjenstgöring befriad, skulle utgå till den, som tjensten förrättat;

3:o) att den, som af sjukdom hindrades att sin tjenst förrätta, egde uppbära hela lönen; men att den, som eljest undfinge ledighet för svag helsas vårdande, enskilda angelägenheter eller särskilda uppdrag, kunde förpligtas att under ledigheten utöfver sina tjenstgöringspenningar afstå så mycket af lönen, som för tjenstens förrättande erfordras eller eljest pröfvades skäligt;

4:o) att, vid sjukdomsförfall eller när det erfordrades för beredande af semester, tjensteman af lägre grad skulle vara skyldig att, om han förordnades till högre befattning inom Domänförvaltningens tjenstemannagrader, desamma, mot åtnjutande af därför anslagna tjenstgöringspenningar i stället för egna, bestrida, dock ej längre än tre månader under ett år;

5:o) att, der ålderstillägg egde rum, tidpunkten för första förhöjningen bestämdes att inträda efter fem år, under vilkor att innehafvaren, af denna tid, mera än fyra år sjelf bestridt sin egen, eller, på grund af förordnande, annan statens tjenst, dock att härvid icke måtte föras honom till last den tid, han åtnjuter semester; och för andra förhöjningen, om sådan egde rum, efter ytterligare fem år under samma vilkor; dock att ålderstillägg ej finge tillträdas förr än vid början af kalenderåret näst efter det, då den stadgade tjensteåldern blifvit uppnådd;

6:o) att förhöjningarna egde rum endast på lönen, icke på tjenstgöringspenningarne;

7:o) att embets- eller tjensteman skulle, då han uppnått 65 lefnads- och minst 35 tjensteår, vara förpligtad att med oafkortad lön såsom pension å allmänna indragningsstaten från tjensten afgå; Kongl. Maj:t eller Domänförvaltningen, der det tillkomme denna sistnämnda att afskedet utfärda, dock obetaget att låta med detsamma anstå, derest och så länge den pensionsberättigade pröfvades kunna i tjensten på ett tillfredsställande sätt gagna det allmänna och kunde finnas villig att i densamma kvarstå;

8:o) att med ordinarie befattning inom Domänförvaltningen icke finge förenas annan tjenst å rikets, riksdagens eller kommuns stat, ej heller annan

tjenstebefattning med mindre den funnes icke vara hinderlig för fullgörande af tjenstgöringen i Domänförvaltningen;

9:o) att semester måtte åtnjutas af verkets chef, sekreterare och kamrerare under en och en half månad samt af registratorn och aktuarien under en månad om året.

B. *Beträffande lokalförvaltningen af kronans domäner:*

att Riksdagen ville medgifva, att Kongl. Maj:t måtte tills vidare, på sätt lämpligast syntes, ordna lokalförvaltningen af kronans domäner; samt att Riksdagen för sådant ändamål ville å extra stat för år 1878 anvisa ett belopp af 56,000 kronor att användas dels till arfvoden åt sådana förrättningsmän, som i landsorten kunde varda tillsatta för utarrendering af och tillsyn öfver berörda domäner, dels ock för öfriga med samma lokalförvaltning förenade utgifter, med rätt för Kongl. Maj:t att, der så erfordrades, med detta anslag bestrida jemväl andra utgifter för Domänförvaltningens ordnande.

C. *Beträffande grunderna för förvaltningen af kronans domäner:*

att följande grunder för nämnda förvaltning måtte af Riksdagen godkännas:

1:o) Den till kronans jordegendom hörande skogsmark skall, der den till fördel för statens skogshushållning kan såsom sjelfständig kronopark eller tillsammans med annan kronans skogsmark såsom kronopark förvaltas, före jordegendomens utarrenderande från densamma afskiljas och ställas under skogsstatens förvaltning. Fråga härom skall efter inhemtande af vederbörande skogstjenstemans yttrande af Skogsstyrelsen och Domänförvaltningen gemensamt afgöras och, om skiljaktiga meningar dem emellan uppstå, underställas Kongl. Maj:ts pröfning.

Hvad i denna punkt om skogsmark stadgas ege ej tillämpning då densamma ligger i samfällighet med enskild egendom.

2:o) Skogsmark, som ej varder till kronopark afsatt, må tillsammans med jordegendom utarrenderas med rätt för arrendatorn att densamma till bete och för afverkning till husbehof använda; ankommande det på vederbörande myndighet att genom arrendekontraktet eller eljest, om omständigheterna dertill föranleda, inskränka eller närmare bestämma denna rätt till skogens begagnande.

3:o) Arrendetiden för kronan tillhörig jordegendom blifver 20 år;

dock må i afbidan på skiftes eller vattenaflednings fullbordan, så ock i händelse under närmast följande åren annat sådant förhållande antages inträda, som på arrendevärdet väsentligen inverkar, utarrendering ske på kortare tid.

För arrende af annan kronans fastighet må tiden i hvarje fall efter för handen varande förhållanden af Domänförvaltningen bestämmas.

Derest vid förnyad utarrendering egendom befinnes hafva högre arrendevärde än förut, och afgående arrendator anses hafva härtill i betydligare mån medverkat derigenom, att han väsentligen förbättrat egendomen medelst af honom på egen bekostnad omsorgsfullt utförda byggnader eller andra anläggningar eller större odlingsföretag, eger Domänförvaltningen medgifva, att han eller hans rättsinnehafvare må under vissa år, dock ej flera än tio, af det förhöjda arrendet åtnjuta en viss andel, ej öfverstigande hälften af det belopp, hvarmed det högre arrendet öfverskjuter den förra lägre arrendesumman.

4:o) När kronans fördel anses sådant fordra, må flere egendomar under ett arrende upplåtas, eller en egendom i flere lotter utarrenderas. Likaledes må qvarnverk, vattenfall, fiske, sten- eller kalkbrott, eller annan lägenhet vid utarrendering af den egendom, hvartill densamma hör, jemte nödigt utmål undantagas och på särskildt arrende upplåtas, om högre afkomst derigenom kan påräknas.

5:o) Efter erforderlig undersökning skall vederbörande förrättningsman i samråd med två i landtbruk och affärsförhållanden kunnige män, hvilka af länets hushållningssällskaps förvaltningsutskott årligen utses för sällskapet område eller viss del deraf, uppgöra och jemte nödig egendomsbeskrifning till Domänförvaltningen insända förslag till sättet för egendomens utarrendering, till de närmare arrendevilkoren i afseende å nybyggnads- och andra skyldigheter samt till den arrendeavgift, hvarför egendomen må utbjudas. Domänförvaltningen låte genom kungörelse, som skall innefatta egendomsbeskrifning, underrättelse om arrendevilkoren och det fastställda arrendevärdet samt öfriga nödiga anvisningar infordra arrendeansbud å egendomen, hvilka skola, skriftligen uppsatta och förseglade, inom viss i kungörelsen utsatt tid inlemnas till Kongl. Maj:ts befallningshafvande i det län, der egendomen är belägen.

6:o) Afgifvet ansbud öppnas å utsatt tid af Kongl. Maj:ts befallningshafvande och pröfvas af vederbörande förrättningsman i samråd med de två af länets hushållningssällskap utsedde män. Vid pröfningen tages hänsyn till storleken af den bjudna arrendesumman, äfvensom dertill, huruvida den bjudande är känd för redbar verksamhet, god affärsställning och insigter i landthushållning, samt om han redan arrenderar samma egendom och den väl skött.

Förslag till antagande af arrendeansbud äfvensom det vid pröfningen

förda protokoll insändas af förrättningsmannen till Domänförvaltningen, som eger att arrendator utse. Ej må någon klaga deröfver, att hans anbud ej blifvit antaget.

Erhålles ej inom utsatta tiden antagligt anbud, ankomme på Domänförvaltningen att utsätta ny tid för mottagande af skriftliga anbud på arrendet, dervid nedsättning i arrendevärdet kan ske, eller egendomen medelst offentlig auktion till den högstbjudande utarrendera, eller ock tills vidare om egendomens skötsel på annat sätt förordna.

7:o) De i näst föregående två punkter föreskrifna åtgärder böra så tidigt företagas, att nye arrendatorn må kunna vid den i 30:de punkten stadgade af- och tillträdessyn efter kallelse vara tillstädes, för att sin rätt bevaka.

8:o) Är genom gällande kontrakt optionsrätt till arrende innehafvaren tillförsäkrad, och har han egendomen väl brukat, hvilket tillkommer Kongl. Maj:ts befallningshafvande att bedöma, bör, innan arrendet offentligen utbjudes, hembud deraf till det fastställda arrendevärdet ske i enlighet med kontraktets innehåll.

Göres ej inom förelagd tid anmälan om arrendets öfvertagande, anses optionsrätten förfallen, och förfares då såsom i 5:te punkten sägs.

9:o) Vid utarrendering af fiske eller annan lägenhet, som ej är att till jordegendom hänföra, äfvensom då, af anledning som i 3:dje punkten sägs, jordegendom skall på kortare tid än 20 år utarrenderas, förfare Domänförvaltningen på sätt för hvarje fall lämpligast finnes.

10:o) Arrendeafgiften skall alltid vara i penningar bestämd och under hvarje arrendeår erläggas vid allmänna kronouppbördsstämman.

11:o) Ligger arrenderad kronoegendom i sin helhet eller till någon del i samfällighet med enskild egendom, när arrendet tager sin början, må arrendatorn å samfälda området, äfvensom sedan samfälligheten upphört, å det område, som dervid blifvit egendomen tillagdt, kronans rätt för den arrenderade egendomens nytta begagna; iakttaga dock hvad för thy fall lag bjuder samt de af samfälligheten, så länge den fortfar, härrörande förpligtelser.

12:o) Hörer till arrenderad egendom andel i härads- eller sockneallmänning eller rätt till annan förmån utom egendomens område, komme det arrendatorn till godo; dock ege han i ingen händelse anspråk på dagsverken från jord, som ej till egendomen hörer, eller på ersättning därför. Vid utarrenderingen skall iakttagas, att, der ej Kongl. Maj:t på Domänförvaltningens framställning annorlunda förordnar, den förmån af mulbete eller utsyning från kronopark, hvaraf egendomen särskildt varit i åtnjutande, från arrendet undantages.

13:o) Arrendatorn eger att, om tillgång å egendomen finnes, upptaga

torf till bränsle för husbehof samt dyjord, mergel, lera eller andra jordens beståndsdelar till åkerns eller ängens förbättrande; ställe sig dock till efterrättelse de bestämmelser och inskränkingar, som derutinnan kunna af vederbörande varda honom meddelade.

Till anläggande och drifvande af tegelbruk eller kalkbränning erfordras tillåtelse af Domänförvaltningen, som jemväl bestämmer vilkoren derfor.

14:o) Arrendatorn skall städse i fullgodt stånd underhålla de vid egendomen befintliga byggnader och anläggningar. På honom sjelf ankommer att för den husrötebrist, hvarför föregående innehafvare vid egendomens afträdande häftat, af denne eller hans löftesmän utsöka godtgörelse; åliggande dock arrendatorn att, om än större eller mindre belopp deraf icke kunnat utbekommas, befintliga bristfälligheter afhjelpa, utan rätt att derfor af kronan varda ersatt, der icke Kongl. Maj:t på grund af Domänförvaltningens framställning finner särskilda förhållanden påkalla sådan ersättning genom motsvarande eftergift å arrendet.

15:o) Arrendatorns nybyggnadsskyldighet skall, der så ske kan, före egendomens utarrenderande så väl i anseende till nybyggnadens beskaffenhet som dess uppskattade kostnad noggrant bestämmas och i kontraktet intagas; åliggande det, der så ej skett, arrendatorn att i enlighet med lag och författningar i mån af behof verkställa nybyggnad i förhållande till arrendetiden; och skola i sådant fall, intill dess annorlunda varder förordnadt, i afseende å denna skyldighets fullgörande följas de grunder, som enligt Kongl. Militieboställsordningen den 23 Januari 1836 redan gälla för de till statsverket indragna militieboställen.

Ersättning för verkställd öfverbyggnad, hvartill nuvarande arrendator enligt de för hans arrende gällande föreskrifter kan finnas berättigad, skall af den nya arrendatorn gäldas, der icke i arrendekontraktet med honom varder annorlunda bestämdt.

Om på grund af särskilda förhållanden hemman eller lägenhet anses lämpligast kunna utan åbyggnader utarrenderas, må arrendatorn från all byggnadsskyldighet befrias.

16:o) Arrendatorn åligger att ombesörja och bekosta åbyggnadernas brandförsäkring, företrädesvis i brandstodsförening för länet eller orten, der sådan finnes. Vederbörande myndighet eger dock rätt bestämma så väl det belopp, hvarför brandförsäkring bör sökas, som den anstalt, der försäkringen bör tagas.

17:o) Inträffar brandskada, vare arrendatorn i hvarje fall pliktig att skadan bota. Den brandskadeersättning, som kan honom tillkomma, eger han att mot borgen uppbära.

18:o) Uppstår under arrendetiden af annan anledning än i 17:de punkten sägs, behof af ny byggnads uppförande eller af utvidgning eller

kostsammare inredning eller förändring af redan befintlig byggnad, må uppgörelse med Domänförvaltningen kunna träffas rörande kronans medverkan och villkoren därför.

19:o) När ny byggnad skall uppföras, bör densamma, oberoende af den förras storlek och inredning, så anordnas, som med egendomens beskaffenhet och behof öfverensstämmer.

20:o) Arrendatorn är skyldig uppföra och underhålla all den stängsel, som i det arrenderade områdets gräns mot annans egendom efter lag bör finnas; men är ej, der icke annorlunda genom kontraktet är stadgadt, förbunden att inom det arrenderade området hägnad uppehålla.

21:o) För alla arrenderad kronoegendom åliggande utskylder och besvär, af hvad namn och beskaffenhet de vara må, ansvare arrendatorn utan afkortning på arrendeafgiften; dock befrias han från erläggande af den egendomen genom skattläggning åsatta ränta, äfvensom af kronotionde.

22:o) Har, efter det arrendatorn antagits, fråga uppstått om vattenafledning, deraf den arrenderade egendomen tillskyndas fördel, men arrendatorn undandragit sig att i företaget deltaga, och detsamma derefter under kronans medverkan kommit till stånd, skall arrendatorn å det belopp, kronan fått för ändamålet utgifva, erlägga ränta efter fem för hundra om året från det arrendeårs början, då företaget kan anses fullbordadt, eller den dermed för egendomen afsedda fördel vunen: börande denna ränta, för helt år räknadt, i sammanhang med arrendeafgiften gäldas.

23:o) Arrendator vare förbunden att, der sådant för allmännyttigt ändamål å kronans vägnar fordras, afstå arrenderad kronoegendom tillhörig mark äfvensom inkomst gifvande lägenhet emot åtnjutande af minskning i arrendeafgiften, motsvarande den förlust, som honom tillskyndas.

24:o) Öfverlåtelse af arrende må endast med Domänförvaltningens medgifvande kunna ske.

Dör arrendator, eller varder han i konkurs försatt, ege i förra fallet den afidnes rättsinnehafvare, och i det senare konkursboet, att för den del af arrendetiden, som eljest skolat återstå, arrendet på viss person öfverlåta, likasom, i händelse arrendator vid sitt fränfalle efterlemnadt endast en rättsinnehafvare, denne må öfvertaga arrendet, under vilkor dock i båda fallen att anmälan derom göres hos Domänförvaltningen inom sex månader efter dödsfallet eller konkursens början, samt att den nya arrendatorn af Domänförvaltningen godkännes. Hafva i konkurs försatt arrendators löftesmän på grund af sin borgen nödgats något utbetala, samt därför ej af konkursboet undfått godtgörelse, eller har konkursboet ej, sedan löftesmännen inom två månader från konkursens början derom gjort framställning, senast två månader derefter utfäst sig att hålla löftesmännen för deras borgen skadeslöse och därför stält säkerhet, då bör åt löftesmännen tillerkännas den rätt att

öfver arrendet förfoga, som i annan händelse varit konkursboet förbehållen. Underlåtes anmälan, hvarom här är sagdt, eller framställes ej inom den bestämda tiden ny arrendator, som antages, kommer arrendet att upphöra första fardag, sedan ett år förflutit från den Thomedag, som infaller näst efter dödsfallet eller konkursens början, så framt ej arrendetiden redan dessförinnan till ända gått; och varde egendomen, om Domänförvaltningen pröfvar skäl dertill vara, för de återstående arrendeåren genom offentlig auktion till den högstbjudande utarrenderad, för hvilket fall i arrendatorns bo, äfvensom hos löftesmännen för den tid, som deras borgen omfattar, fordringsrätt förbehålles för den förlust, som, genom arrendesummans nedgående under hvad förut bestämdt varit, dervid kan uppkomma.

25:o) Såsom säkerhet för fullgörande af arrendevilkoren bör städse för en tid af minst fem år, derest arrendet så länge skall fortfara, och högst åtta år vara stäld borgen af två män, de der borga, en för begge och begge för en, och hvilkas vederhäftighet är af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande eller domaren styrkt. I stället för sådan borgen må arrendatorn aflemna räntebärande obligationer till värde motsvarande tre års arrendefgift, hvarvid i afseende å obligationernas antaglighet och uppskattning gälla enahanda bestämmelser, som i fråga om obligationer vid uppbordeborgen äro meddelade.

Minst åtta månader före utgången af den tid, för hvilken borgen blifvit stäld, skall ny borgen aflemnas så beskaffad, som ofvan sägs; hvarförutom arrendatorn alltid är pliktig att, derest någon af löftesmännen dör eller upphör att vara vederhäftig, inom tre månader efter erhållet föreläggande ny vederhäftig borgen anskaffa.

26:o) I alla de fall, då anbud sker på arrende af kronoegendom, eller anmälan göres om arrendes öfverlåttande eller öfvertagande enligt 8:de eller 24:de punkten, bör, så vida afseende derå skall fästas, aflemnas säkerhet så beskaffad, som i näst föregående punkt är stadgadt.

27:o) Underlåter arrendator att inom föreskrifven tid erlægga arrendefgiften, eller att iakttaga sina skyldigheter i afseende å säkerheten för arrendevilkorens fullgörande, vare arrenderätten förverkad, och ankomme på Domänförvaltningen att påfordra egendomens afträdande den näst derefter följande 14 Mars.

Beträdes arrendator med vanhäfd af egendomen till jord eller byggnader, gör han sig skyldig till skogsåverkan, eller befinnes han eljest öfverträda de rättigheter, honom i kontraktet medgifvas, eller åsidosätta de på grund af detsamma honom åliggande skyldigheter, hafve ock förverkat arrenderätten och afträde, derest sådant yrkas, och sedan rätten derom meddelat beslut, egendomen nästa fardag.

28:o) När arrenderätt förverkad är, gälle i afseende å egendomens

utarrendering och kronans rätt till godtgörelse för möjligen skeende ned-sättning i arrendeafgiften hvad i 24:de punkten finnes stadgad för det fall, att död eller gäldbunden arrendators rättsinnehafvare försumma sådan anmälan om arrendets öfverlåtande eller öfvertagande, som der omförmäles.

29:o) Hvert femte år eller oftare, om så aktas nödigt, skall af vederbörande förrättningsman ekonomisk besigtning å hvarje kronoegendom verkställas till utrönande huru den af arrendatorn häfdas och derå befintliga byggnader underhållas. Hvad vid dessa förrättningar förekommer upptages korteligen i protokoll.

30:o) Af- och tillträdessyn skall före egendomens afträdande på lämplig årstid, då marken är bar, hållas i stad af rådstufvurätt, på landet af kronofogde med biträde af två nämndemän; egande den med sistbemälda syne-mäns beslut missnöjde att deremot föra talan i den ordning Kongl. förordningen, angående viss tid för klander af husesyn mellan enskild jordegare och landbo den 6 Februari 1849, bestämmer. Domänförvaltningen må likväl, der egendomens betydighet eller andra omständigheter dertill föranleda, påkalla syn af häradshöfding och nämnd.

Kostnaden för syn, som nu sagd är, skola af- och till-trädaren till hälften hvardera gälda.

Särskild laga syn skall ock på Domänförvaltningens föranstaltande förrättas, när vid ekonomisk besigtning befunnits, att egendomen vanhäfdas eller att arrendatorn eljest öfverträder sina rättigheter eller åsidosätter de honom åliggande skyldigheter.

Härjemte har Kongl. Maj:t i nåder föreslagit:

dels att Riksdagen ville förklara, att de i fråga om utarrendering och förvaltning af kronans nu ifrågavarande domäner erforderliga bestämmelser, hvilka icke förekomma i här ofvan upptagna "Grunder för förvaltningen af kronans domäner", måtte få meddelas af Kongl. Maj:t;

dels att, der under första ordnandet af den nya förvaltningen de nu föreslagna grunderna för utarrenderingen icke kunna utföras, de hittills gällande former för arrendeupplåtelse måtte få tillämpas;

dels ock att Riksdagen måtte för sin del medgifva, att de hemman och lägenheter, för hvilka årliga arrendeafgifterna nu icke öfverstiga 200 kronor äfvensom de, å hvilka vid utarrendering hädanefter icke erhållas högre arrendeandbud än 200 kronor och hvilka icke lämpligen kunna med annan egendom under ett arrende förenas, må få, der så af Kongl. Maj:t pröfvas lämpligt, under iakttagande af de föreskrifter som af Kongl. Maj:t kunna vara meddelade, på offentlig auktion till den högstbjudande försäljas under de vilkor, som redan äro af Riksdagen i afseende å sådan försäljning bestämda, samt att köpesumman må ställas till Kongl. Maj:ts disposition att användas för inköp af annan fast egendom, företrädesvis skogsmark.

I sammanhang med denna nådiga framställning har Utskottet till behandling förehått en af Herr *Jöns Pehrsson* inom Riksdagens Andra Kammarväckt, till Stats-Utskottet jemväl remitterad motion (N:o 138), deri på anförda skäl föreslagits: 1:o) att bortarrendering af statens egendomar borde ske vid offentliga, i god tid förut utlysta och kungjorda auktioner, dervid äfven muntliga anbud borde få afgifvas; 2:o) att det i regeln skulle vara lag att antaga högsta arrendeanbudet, hvarför föreskrifven full säkerhet aflemnades, så framt sådant anbud ej befundes vara gjordt af person, som styrktes vara i saknad af medborgerligt förtroende eller till sin vandel och uppförande vore illa känd, hvilken sistnämnde persons anbud borde kunna underkännas; samt 3:o) att förrättningen af utarrenderingen skulle verkställas af landsstatens tjenstemän, hvar inom sin ort.

Då Utskottet nu går att yttra sig öfver de till dess handläggning sålunda öfverlemnade framställningar och förslag, får Utskottet, till en början anföra, att, då i den nådiga propositionen någon redogörelse icke finnes meddelad i afseende å ordnandet inom orterna af den närmare tillsynen å och förvaltningen af kronans utarrenderade egendomar, Utskottet funnit sig sakna tillräcklig ledning för bedömandet af den ställning, centralförvaltningen skulle komma att intaga.

Den större eller mindre befogenhet, som tilldelas lokalförvaltningen, har nemligen syns Utskottet i väsentlig mån komma att inverka på centralstyrelsens organisation och göromål. Utskottet har emellertid ansett, att åt lokalstyrelsen borde öfverlemnas en ej ringa myndighet i dessa frågor, och om derjemte Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes embetsåtgärder fortfarande komme att inom denna förvaltning anlitas, synes centralstyrelsens göromål icke komma att blifva af större omfattning, än att de lämpligen skulle kunna anförtros åt särskild afdelning eller kontor under redan befintligt embetsverk eller möjligen förläggas till en byrå under ett af statsdepartementen och i sådant fall företrädesvis under det för behandling af finansärenden.

Då Utskottet således ansett sig icke kunna tillstyrka Riksdagen att för närvarande ingå i bestämmande af den styrelsens organisation och verksamhet, åt hvilken den högsta förvaltningen af statens domäner skulle anförtros, har det för centralförvaltningen afsedda kostnadsbelopp syns Utskottet böra, likasom den af Kongl. Maj:t för lokalförvaltningen begärda summa, för år 1878 på extra stat uppföras; och torde, särskildt med hänseende till den inskränkning i centralförvaltningens embetsverksamhet, som af Utskottet här ofvan är vorden antydd, de af Kongl. Maj:t äskade beloppen, tillhoppa utgörande 85,000 kronor, utan olägenhet kunna, om de uppställas såsom ett gemensamt anslag, till 75,000 kronor nedsättas.

Beträffande åter de af Kongl. Maj:t föreslagna *grunder för förvaltningen af kronans domäner*, har Utskottet, som, i följd af hvad ofvan yttrats,

utbytt det i dessa grunder förekommande ordet "Domänförvaltningen" mot orden: "vederbörande förvaltningsmyndighet", i vissa delar funnit anledning att frånträda Kongl. Maj:ts förslag; och får Utskottet i korthet redogöra för de skäl, som föranledt Utskottet att föreslå en förändrad redaktion i åtskilliga punkter af förevarande grunder, hvilka i allt fall torde endast böra antagas att gälla, intill dess frågan om ordnandet af sjelfva förvaltningen blifvit i behörig ordning afgjord.

Såsom ett inledande stadgande har Utskottet ansett i början af nämnda grunder böra införas den allmänna bestämmelse, att all kronans fasta egendom bör utarrenderas, hvarifrån dock måste undantagas de fastigheter, som äro för visst statsändamål anslagna eller redan förut blifvit ställda under annan embetsmyndighets vård.

För att ej rubba de följande punkternas nummerordning och derigenom försvåra jämförelsen emellan de olika förslagen, har Utskottet sammanslagit punkterna 1:o) och 2:o) i Kongl. Maj:ts förslag till en punkt under N:o 2 med skilda moment; och har detta syntts Utskottet så mycket lämpligare, som båda förstnämnda punkter afhandla frågan om dispositionen af den till jordegendomarne hörande skogsmark.

I likhet med hvad Kongl. Maj:t föreslagit, gillar Utskottet grundsatsen, att den till kronans jordegendomar hörande skogsmark skall, der den till fördel för statens skogshushållning kan såsom sjelfständig kronopark eller tillsammans med annan kronans skogsmark såsom kronopark förvaltas, från jordegendomen afskiljas, men att densamma, när afskiljandet icke finnes vara för staten förmånligt, bör jemte jordegendomen utarrenderas.

Enligt hvad i det förevarande nådiga proposition bilagda statsrådsprotokoll finnes anfördt, skulle de skogslotter, som komme att vid jordegendomen bibehållas, blifva af ringa betydelse, och å dessa kunde någon indelning till trakthuggning sällan ifrågakomma, någon afverkning utöfver husbehofvet ännu mindre, och såsom regel skulle därför deras användande till husbehof kunna utan fara åt arrendatorn öfverlätas, så vida blott förbehåll gjordes för vederbörande myndighets rätt att i fall af missbruk inskränka denna användning genom bestämmelse, att afverkningen skulle bero på skogstjenstemans utsyning. Medgifvandet för arrendatorn af rätt till husbehofsafverkning har emellertid ej syntts Utskottet öfverensstämma med en god hushållning med ifrågavarande skogsmark. Erfarenheten torde hafva visat, att husbehofsafverkningen i hög grad bidragit till utarmandet af boställsskogarne inom riket, om ock ej alltid genom mängden af det virke, som afverkats, dock städse genom att vid bestämmandet af sättet och platsen för afverkningen hufvudsakligast afsetts förbrukarens egen fördel och beqvämighet. Det säkraste medlet, att förmå arrendatorerne till hushåll-

ning med de till dem öfverlåtna skogslotter, torde vara att binda deras egen fördel vid en sådan hushållning, och detta torde lämpligast ske derigenom, att arrendatorn beredes utsigt att, i mån af skogens tillväxt och förbättring, få högre beskatta densamma. Att genom en på förhand uppgjord kulturplan ordna hushållningen med skogen, har synts Utskottet utan svårighet kunna ske jemväl i afseende å de minsta skogslotter, om man nemligen med en sådan kulturplan afser ej allenast bestämmandet af en ordnad trakt-huggning eller årlig afverkning, utan jemväl de allmänna föreskrifter, angående skogens begagnande, som i hvarje särskildt fall kunna vara ändamålsenliga och äro egnade att befrämja så väl arrendatorns som statens fördel. Emellertid har Utskottet ansett, att alla dylika bestämmelser böra, så vidt möjligt är, inflyta i arrendekontraktet, hvadan Utskottet ej trott sig böra föreslå bifall till Kongl. Maj:ts förslag, att vederbörande myndighet skulle äfven under arrendetiden ega att inskränka eller närmare bestämma arrendatorns rätt till skogens begagnande. Utskottet är nemligen förvisadt derom, att ju bestämdare föreskrifter angående arrendatorernes rättigheter och förpligtelser varda med dem på förhand uppgjorda, desto större arrendebelopp och desto dugligare arrendatorer kunna emotses. I enlighet med dessa åsigter har Utskottet ansett förevarande punkt böra erhålla den förändrade lydelse, som här nedan föreslås.

Utskottet, som visserligen ej förbisett, att billigheten stundom skulle kunna bjuda, det någon ersättning bereddes afgående arrendator, hvilken vid egendomens afträdande befunnes hafva densamma väsentligen förbättrat, har dock trott det af Kongl. Maj:t i sådant syfte uti *3:dje punkten* af förevarande grunder intagna stadgande komma att medföra så väsentliga olägenheter, att Utskottet ansett sig icke böra detsamma förorda. Vederbörande förvaltningsmyndighet skulle i följd af en sådan föreskrift komma att i hög grad besväras af framställningar med anspråk i detta hänseende, hvilka anspråk med skäl kunna antagas oftast blifva öfverdrifna, alltid svåra att bedöma. Härtill kommer, att det synts Utskottet olämpligt, att afgående arrendator skulle under mer eller mindre lång tid varda berättigad att från staten årligen uppbära sådan ersättning. Den affärsförbindelse, staten genom arrendet ingått med arrendatorn, har nemligen synts Utskottet böra upphöra i samma stund, arrendet blifvit vederbörligen afträdt, och icke böra för arrendatorn grundlägga framtida fordringsanspråk hos staten.

I *5:te punkten* är af Kongl. Maj:t föreslaget, att "vederbörande förrättningsman" i samråd med två i landtbruk och affärsförhållanden kunnige män skulle uppgöra förslag till egendomarnes utarrendering m. m. Utskottet har dock, af hvad angående berörde förrättningsman i denna punkt och på andra ställen i det nädiga förslaget finnes anfördt, icke kunnat fullt uppfatta, hvilka åligganden och hvilken tjänsteställning varit afsedda att honom

tilldelas. Utskottet har emellertid föreställt sig, att denna s. k. förrättningsman borde af Kongl. Maj:t för viss tid tillsättas att vara ordförande i den lokalnämnd, som närmast komme att handlägga ifrågavarande ärenden. Denna persons verksamhetskrets uti ifrågavarande afseende torde dock ej alltid behöfva vara inskränkt till det område, för hvilket nämndens två öfriga medlemmar utses, utan torde det böra lemnas Kongl. Maj:t öppet att i de fall, sådant kunde anses lämpligt, förordna honom att vara ordförande i flere än en af bemälda lokalnämnder. I enlighet härmed har Utskottet föreslagit förändring i förevarande punkt.

Beträffande lokalnämndens omförmälda två ledamöter har Utskottet, i enlighet med hvad en af reservanterne i ofvannämnda, för ifrågavarande ärendes behandling tillsatta komité hemställt, ansett, att de böra utses af länens landsting i stället för, såsom Kongl. Maj:t föreslagit, af hushållningssällskapens förvaltningsutskott. Denna nämnds framtida bestånd torde mera betryggas genom val af landstingen, hvilka hvila på grundlagens bud, än om densamnas tillsättning ställes i beroende af hushållningssällskapen, hvilkas fortfarande tillvaro ej så säkert kan förutses.

Då ej allenast skriftliga utan äfven muntliga anbud synts Utskottet böra vid egendomarnes utarrendering infordras, har den 6:te punkten blifvit i sådant hänseende förändrad, hvarjemte senare delen af 5:te punkten i Kongl. Maj:ts förslag till grunder ansetts böra inrymmas såsom ett särskildt moment i förstnämnda punkt, hvilken derigenom komme att innehålla alla föreskrifter angående arrendeauktionernas förrättande.

Till undvikande af godtycke å ena sidan och å den andra af misstroende, har Utskottet föreslagit, att, vid pröfningen af arrendeanduden, vederbörande myndighet i främsta rummet måtte taga hänsyn till högsta anbudet och om den för arrendevilkorens fullgörande erbjudna säkerheten är fullt tillräcklig. Billiga fordringar från en afträdande arrendators sida torde vara tillbörligt beaktade genom stadgandet, att i andra rummet hänsyn må tagas till huruvida den bjudande redan arrenderar samma egendom och den väl skött.

Den i samma punkt vederbörande myndighet lemnade rätt att utse arrendator har ansetts böra förtydligas med tillägg, att arrendatorn skall utses bland dem, som anbud afgifvit.

I öfverensstämmelse med Utskottets åsigt om lokalförvaltningens åligganden och befogenhet, har Utskottet ansett, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, vid den i 8:de punkten antydda pröfning, af huruvida afträdande arrendator egendomen väl skött, bör stödja sig på lokalnämndens yttrande i ämnet.

Enär enligt gällande författningar vederbörande uppbördsmän eger hålla allmän kronouppbördsstämman inom Januari, Februari och Mars måna-

der samt senast före den 15 April, har det förefallit Utskottet, som om det i *10:de punkten* intagna stadgandet, att arrendeafgiften skulle vid sådan upp-
bördsstämma erläggas, komme att medföra en för arrendatorn menlig osäker-
het i fråga om tiden för berörda, jemförelsevis betydliga utgifts bestridande.
En bestämd tidpunkt, före hvilken arrendatorn i hvarje fall skulle erlägga
arrendet, torde böra bestämmas; och har denna tidpunkt ansetts böra utfästas
till den 14 Mars eller till tiden före utgången af hvarje arrendeår. Deri-
genom har hinder så mycket mindre mött att medgifva arrendatorn att, om
han så finner för godt, inbetala arrendet å länets ränteri.

I *12:te punkten* har ett tillägg ansetts böra göras med afseende derpå,
att arrenderad egendoms andel i härads- eller sockenallmänning, i och för
sig eller till följd af sitt läge invid annan kronoegendoms skogsmark, möj-
ligen i vissa fall kan anses, jemlikt föreskriften i 2:dra punkten af dessa
grunder, böra från jordegendomen afskiljas. Ett tillägg är äfven i samma
punkt gjordt med afseende å den arbetskyldighet till kungsgårdar och militie-
boställen, som ännu åligger vissa hemman och gatehus i Skåne.

Utskottet har ansett, att arrendator, förr än han å egendomen upp-
tager torf till bränsle samt mergel med flera jordens beståndsdelar till åkerns
eller ängens förbättrande, bör dertill inhemta tillstånd af vederbörande; lärande
jemväl, när sådant finnes vara af behofvet påkalladt, anvisning komma att
meddelas å det eller de ställen, der sådant upptagande må ega rum, samt i
öfrigt erforderliga föreskrifter blifva lemnade; och har på grund häraf, och
i öfverensstämmelse med hvad komiterade i detta hänseende föreslagit, *den*
13:de punktens uppställning blifvit i någon mån förändrad.

I enlighet med de åsigter, tvenne ledamöter inom ofvannämnda komité
uti särskildt afgifna reservationer uttalat, och under vidhållande af den me-
ning, att de förbindelser, tillträdande arrendator genom arrendet sig ikläder,
böra vara, så vidt sig göra låter, till alla delar på förhand bestämda, har
Utskottet ansett bemälda arrendator, hvilken är förbunden att städse i full-
godt stånd underhålla de vid egendomen befintliga byggnader, äfven böra
ega rätt att desamma i sådant skick emottaga eller, om brister förefinnas,
derför utbekomma godtgörelse, hvilken bör honom af vederbörande förvalt-
ningsmyndighet tillhandahållas; hvadan Utskottet, som får hänvisa till de
skäl, som härför finnas i åberopade reservationer anförda, ansett sig böra
hemställa, att *14:de punkten* i Kongl. Maj:ts förslag till grunder måtte i
sådant syfte ändras; och hafva i enlighet härmed uti *den 30:de punkten*
synts böra intagas erforderliga bestämmelser angående liquidation af- och till-
trädaren emellan jemte öfriga häraf betingade förändringar.

I likhet med hvad för närvarande genom Kongl. kungörelsen den 16
Januari 1863 finnes föreskrifvet, har Utskottet ansett, att arrendatorer af
kronans egendomar fortfarande böra beredas tillfälle till godtgörelse för kost-

nad, som de i betydligare mån fått vidkännas för nybyggnad af allmänna byggnader eller utförande af andra allmänna arbeten, dervid, med afseende å nuvarande förhållanden, bidrag till kanal- och jernvägsanläggningar synts böra upptagas bland de kostnader, för hvilka arrendator på förevarande sätt må kunna vinna ersättning; och har på grund häraf Utskottet trott sig böra hemställa, att vid den 21:sta punkten ett tillägg i detta hänseende måtte införas.

Med afseende å den uppfattning angående löftesmäns å arrendekontrakt ansvarighetstid, som någon gång gjort sig gällande och särskildt vunnit ett uttryck i Kongl. Maj:ts dom den 8 December nästlidet år i ett under Högsta Domstolens pröfning draget mål angående löftesskrift, utfärdad för ett utarrenderadt militieboställe, har Utskottet ansett den åsigt tydligen böra uttalas, att löftesmännens ansvarighet ej borde utsträckas utöfver den tid, för hvilken de i borgen gått, och har stadgande derom synts lämpligen böra i 25:te punkten inflyta.

Uti samma punkt har Utskottet trott sig böra föreslå det tillägg, att arrendator må i stället för borgen aflemna, förutom räntebärande obligationer, af vederbörande godkända säkerhetshandlingar. Sådana handlingar, exempelvis in-tecknade skuldebref, torde nemligen oftare, än hvad fallet är med obligationer, finnas i den jordbrukande allmänhetens ego.

Förutom de tillägg och förändringar, som här ofvan blifvit antydda, har Utskottet ansett sig i öfrigt böra förorda bifall till hvad Kongl. Maj:t i förevarande grunder för förvaltningen af kronans domäner föreslagit.

De i fråga om utarrendering och förvaltning af kronans ifrågavarande egendommar erforderliga öfriga bestämmelser har Utskottet, i enlighet med hvad Kongl. Maj:t uti berörde nådiga proposition vidare hemställt, ansett böra af Kongl. Maj:t meddelas, dock har Utskottet trott vederbörande lokalnämnds utlåtande derförinnan i hvarje särskildt fall böra af Kongl. Maj:t inhemtas.

Jemte det de hittills gällande former för arrendeupplåtelse synts Utskottet, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, böra under första ordnandet af den nya förvaltningen tillämpas, der ifrågavarande grunder icke kunna utföras, har Utskottet äfven funnit skäl tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts i förevarande proposition slutligen gjorda hemställan, angående försäljning af de hemman och lägenheter, för hvilka årliga arrendeafgifterna nu icke öfverstege 200 kronor, äfvensom af dem, å hvilka vid utarrendering hädanefter icke erhöles högre arrendeanbud än berörda belopp, och hvilka icke lämpligen kunde med annan egendom under ett arrende förenas. Beträffande den vid nämnda försäljning inflytande köpesummas användande, har Utskottet dock föreställt sig, att densamma ej företrädesvis borde anslås till inköp af skogsmark utan, till lika fördel för det allmänna, kunna till inköp af annan fast egendom användas.

I sammanhang med sistberörda fråga, angående försäljning af vissa

kronans hemman och lägenheter, har Utskottet, i anledning af erhållna remisser från Andra Kammaren, till behandling förehaft *dels* en inom nämnda Kammare af Herr *A. P. Danielsson* väckt motion (N:o 53), deri anhållits, det Riksdagen ville besluta, att sådane kronan tillhöriga hemman och lägenheter, för hvilka årliga arrendeafgiften icke öfverstege 500 kronor måtte genom offentlig auktion försäljas, på samma vilkor, som Riksdagen och Kongl. Maj:t bestämt för hemman och lägenheter, hvilka icke gäfvé öfver 200 kronor i årligt arrende, äfvensom att de medel, som genom denna försäljning inflöte, skulle på enahanda sätt, som vid den förut beslutade försäljningen föreskrifvits, användas, och *dels* ett af Herr *C. J. Svenssén*, med hvilken Herrar *Hans Andersson, Magnus Jonsson, J. Erickson* och *Hans Larsson* instämt, inom samma Kammare uti motionen N:o 99 väckt förslag, att Riksdagen ville för sin del besluta, det de statens egendomar, som ej vore för särskildt ändamål afsedda, vid inträffande ledighet skulle efter föregången värdering alternativt till salu eller arrende utbjudas, och borde försäljning ske, om sådant antagligt anbud inginge, att räntan å köpeskillingen öfverstege det högsta arrende, som kunde erhållas.

Att, på sätt dessa motionärer föreslagit utsträcka beslutet om försäljning af kronoegendomarne utöfver hvad Kongl. Maj:t föreslagit, har emellertid synts Utskottet så mycket mindre böra för närvarande ega rum, som resultatet af den år 1874 beslutade försäljning af kronoegendomar ej ännu kunnat inhemtas samt antalet af de hemman och lägenheter, för hvilka årliga arrendeafgifterna icke öfverstiga 200 kronor, torde komma att i ej ringa mån ökas, i händelse Riksdagen jemlikt 2:a punkten i de här nedan föreslagna grunder komme att besluta skogsmarkens afskiljande från de utarrenderade jordegendomarne. I öfrigt har Utskottet ansett, att man till den myndighet, åt hvilken förvaltningen af kronans domäner kommer att anförtros, borde öfverlemna att efter vederbörlig utredning i förevarande hänseende framkomma med de förslag, som af omständigheterna kunna varda påkallade. Emellertid har Utskottet, till närmare upplysning i denna fråga låtit uppgöra ett, på grund af de ofvannämde komiterades betänkande bilagda tabeller, upprättadt sammandrag (Bil. N:o 1) öfver antalet af kronans jordbruksfastigheter, fördelade efter de större eller mindre belopp, hvartill årliga arrendena eller uppskattade afkastningen uppgå.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, hemställer Utskottet,

A) att Riksdagen, för bestridande af kostnaden för förvaltningen af kronans till utarrendering afsedda, fasta egendom, må å extra stat för år 1878 anvisa ett belopp af 75,000 kronor;

B) att Riksdagen må föreskrifva följande grunder för

förvaltningen af kronans domäner att gälla, intill dess frågan om ordnandet af styrelsen öfver statens domäner blifvit af Kongl. Maj:t och Riksdagen afgjord, nemligen:

1:o) Att kronans fasta egendom, som ej är antingen till visst statsändamål anslagen och till följd deraf till omedelbart begagnande upplåten eller stäld under skogsstyrelsens eller annan särskild embetsmyndighets vård skall på sätt här nedan stadgas utarrenderas.

2:o) mom. a. Den till kronans jordegendom hörande skogsmark skall, der den till fördel för statens skogshushållning kan såsom sjelfständig kronopark eller tillsammans med annan kronans skogsmark såsom kronopark förvaltas, före jordegendomens utarrenderande från densamma afskiljas och ställas under skogsstatens förvaltning. Fråga härom skall efter inhemtande af vederbörande skogstjenstemans yttrande af Skogsstyrelsen och *den myndighet, åt hvilken förvaltningen af kronans domäner är anförtrodd*, gemensamt afgöras och, om skiljaktiga meningar dem emellan uppstå, underställas Kongl. Maj:ts pröfning.

Hvad i *detta mom.* om skogsmark stadgas ege ej tillämpning då densamma ligger i samfällighet med enskild egendom.

Mom. b) Skogsmark, som ej varder till kronopark afsatt, må tillsammans med jordegendom utarrenderas med rätt för arrendatorn att *skogsmarken enligt uppgjord kulturplan använda*; ankommande det på *vederbörande förvaltningsmyndighet* att genom arrendekontraktet, med hänsyn till de i hvarje fall förekommande omständigheter bestämma arrendatorns rätt till skogens begagnande.

3:o) Arrendetiden för kronan tillhörig jordegendom blifver 20 år; dock må i afbidan på skiftes eller vattenaflednings fullbordan, så ock i händelse under närmast följande åren annat sådant förhållande antages inträda, som på arrendevärdet väsentligen inverkar, utarrendering ske på kortare tid.

För arrende af annan kronans fastighet må tiden i hvarje fall efter för handen varande förhållanden af *vederbörande förvaltningsmyndighet* bestämmas.

4:o) När kronans fördel anses sådant fordra, må flere egendommar under ett arrende upplåtas, eller en egendom i flere lotter utarrenderas. Likaledes må qvarnverk,

vattenfall, fiske, sten- eller kalkbrott, eller annan lägenhet vid utarrendering af den egendom, hvartill densamma hörer, jemte nödigt utmål undantagas och på särskildt arrende upplåtas, om högre afkomst derigenom kan påräknas.

5:o) Efter erforderlig undersökning skall en *lokalnämnd*, bestående af en utaf Kongl. Maj:t för det område, Kongl. Maj:t kan finna lämpligt bestämma, för viss tid förordnad ordförande samt två i landbruk och affärsförhållanden kunnige män, hvilka, jemte lika antal suppleanter af landstinget för landstingsområdet eller viss del deraf årligen utses, uppgöra och jemte nödig egendomsbeskrifning till vederbörande förvaltningsmyndighet insända förslag till sättet för egendomens utarrendering, till de närmare arrendevilkoren i afseende å nybyggnads- och andra skyldigheter samt till den arrendeafgift, hvarför egendomen må utbjudas.

Sedan sålunda inkomna förslag blifvit granskade och vederbörande i saken fattat beslut, skall underrättelse om detta beslut jemte nödiga handlingar öfversändas till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i det län, der egendomen är belägen.

6:o) Derefter låte Kongl. Maj:ts Befallningshafvande genom kungörelse, som skall innefatta egendomsbeskrifning, underrättelse om arrendevilkoren och det fastställda arrendevärdet samt öfriga nödiga anvisningar, utsätta viss tid, då arrendeanbud å egendomen kunna vid offentlig auktion inför Kongl. Maj:ts Befallningshafvande afgifvas; börande i nämnda kungörelse derjemte meddelas underrättelse om, att skriftligen uppsatta, förseglade anbud må före auktionen till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande inlemnas.

Sedan klubbslag skett för muntliga anbud, skola de skriftligen afgifna af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande öppnas, och varda samtliga anbuden af lokalnämnden pröfvade. Vid pröfningen tages i främsta rummet hänsyn till högsta anbudet och om den för arrendevilkorens fullgörande erbjudna säkerhet är fullt tillräcklig, samt derefter till huruvida den bjudande är känd för redbar verksamhet och om han redan arrenderar samma egendom och den väl skött

Förslag till antagande af arrendeanbud äfvensom det vid pröfningen förda protokoll insändas *af lokalnämndens ordförande till vederbörande förvaltningsmyndighet*, som eger att *bland dem, som anbud afgifvit*, arrendator utse. Ej må någon klaga deröfver, att hans anbud ej blifvit antaget.

Erhålles ej antagligt anbud, ankomme på vederbörande förvaltningsmyndighet att antingen på föreskrifvet sätt föranstalta om ny arrendeauktion, dervid nedsättning i arrendet kan ske, eller ock tillsvidare om egendomens skötsel på annat sätt förordna.

7:o) De i näst föregående två punkter föreskrifna åtgärder böra så tidigt företagas, att nye arrendatorn må kunna vid den i 30:de punkten stadgade af- och tillträdes-syn efter kallelse vara tillstädes, för att sin rätt bevaka.

8:o) Är genom gällande kontrakt optionsrätt till arrende innehafvaren tillförsäkrad, och har han egendomen väl brukat, hvilket tillkommer Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att, *med ledning af lokalnämndens afgifna yttrande*, bedöma, bör, innan arrendet offentligen utbjudes, hembud deraf till det fastställda arrendevärdet ske i enlighet med kontraktets innehåll.

Göres ej inom förelagd tid anmälan om arrendets öfvertagande, anses optionsrätten förfallen, och förfares då såsom i 5:te och 6:te punkten sägs.

9:o) Vid utarrendering af fiske eller annan lägenhet, som ej är att till jordegendom hänföra, äfvensom då, af anledning som i 3:dje punkten sägs, jordegendom skall på kortare tid än 20 år utarrenderas, förfare *vederbörande förvaltningsmyndighet* på sätt för hvarje fall lämpligast finnes.

10:o) Arrendeafgiften skall alltid vara i penningar bestämd och före utgången af hvarje arrendeår i länets rän-teri inbetalas, arrendator dock obetaget att derförinnan vid allmänna kronouppbördsstämman arrendeafgiften er-lägga.

11:o) Ligger arrenderad kronoegendom i sin helhet eller till någon del i samfällighet med enskild egendom, när arrendet tager sin början, må arrendatorn å samfälda om-rådet äfvensom, sedan samfälligheten upphört, å det om-råde, som dervid blifvit egendomen tillagdt, kronans rätt

för den arrenderade egendomens nytta begagna; iakttaga dock hvad för thy fall lag bjuder samt de af samfälligheten, så länge den fortfar, härrörande förpligtelser.

12:o) Hörer till arrenderad egendom andel i häradso- eller sockneallmänning eller rätt till annan förmån utom egendomens område, komme det arrendatorn till godo, så vida icke vederbörande förvaltningsmyndighet anser, att med sådan skogsmark bör förfaras i enlighet med hvad i punkten 2:o mom. a) stadgas. Arrendator ege i ingen händelse anspråk på dagsverken eller arbetsskyldighet från jord, som ej till egendomen hörer, eller på ersättning därför. Vid utarrenderingen skall iakttagas, att der ej Kongl. Maj:t på vederbörande förvaltningsmyndighets framställning annorlunda förordnar, den förmån af mulbete eller utsyning från kronopark, hvaraf egendomen särskildt varit i åtnjutande, från arrendet undantages.

13:o) I enlighet med de anvisningar och bestämmelser som varda arrendator meddelade, eger han, om tillgång å egendomen finnes, upptaga torf till bränsle för husbehof samt dyjord, mergel, lera eller andra jordens beståndsdelar till åkerns eller ängens förbättrande.

Till anläggande och drifvande af tegelbruk eller kalkbränning erfordras tillåtelse af vederbörande förvaltningsmyndighet, som jemväl bestämmer villkoren därför.

14:o) Arrendatorn skall städse i fullgodt stånd underhålla de vid egendomen befintliga byggnader och anläggningar. Den husröteersättning, som afträdaren enligt syn kan kännas skyldig utgifva, må tillträdaren uppbära på sätt och genom likvid, hvarom stadgas i punkten 30:o.

15:o) Arrendatorns nybyggnadsskyldighet skall, der så ske kan, före egendomens utarrenderande så väl i anseende till nybyggnadens beskaffenhet som dess uppskattade kostnad noggrant bestämmas och i kontraktet intagas; åliggande det, der så ej skett, arrendatorn att i enlighet med lag och författningar i mån af behof verkställa nybyggnad i förhållande till arrendetiden; och skola i sådant fall, intill dess annorlunda varder förordnad, i afseende å denna skyldighets fullgörande följas de grunder, som enligt Kongl. Militieboställsordningen den 23 Januari 1836 redan gälla för de till statsverket indragna militieboställen.

Ersättning för verkställd öfverbyggnad, hvartill nuvarande arrendator enligt de för hans arrende gällande föreskrifter kan finnas berättigad, skall af den nya arrendatorn gäldas, der icke i arrendekontraktet med honom varder annorlunda bestämdt.

Om på grund af särskilda förhållanden hemman eller lägenhet anses lämpligast kunna utan åbyggnader utarrenderas, må arrendatorn från all byggnadsskyldighet befrias.

16:o) Arrendatorn åligger att ombesörja och bekosta åbyggnadernas brandförsäkring, företrädesvis i brandstods-förening för länet eller orten, der sådan finnes. Vederbörande *förvaltnings*-myndighet eger dock rätt bestämna så väl det belopp, hvarför brandförsäkring bör sökas, som den anstalt, der försäkringen bör tagas.

17:o) Inträffar brandskada, vare arrendatorn i hvarje fall pliktig att skadan bota. Den brandskadeersättning, som kan honom tillkomma, eger han att mot borgen upp-bära.

18:o) Uppstår under arrendetiden af annan anledning än i 17:de punkten sägs, behof af ny byggnads uppförande eller af utvidgning eller kostsammare inredning eller förändring af redan befintlig byggnad, må uppgörelse med *vederbörande förvaltningsmyndighet* kunna träffas rörande kronans medverkan och vilkoren därför.

19:o) När ny byggnad skall uppföras, bör densamma, oberoende af den förras storlek och inredning, så anordnas, som med egendomens beskaffenhet och behof öfverensstämmer.

20:o) Arrendatorn är skyldig uppföra och underhålla all den stängsel, som i det arrenderade området gräns mot annans egendom efter lag bör finnas; men är ej, der icke annorlunda genom kontraktet är stadgad, förbunden att inom det arrenderade området hägnad uppehålla.

21:o) För alla arrenderad kronoegendom åliggande ut-skylder och besvär, af hvad namn och beskaffenhet de vara må, ansvare arrendatorn utan afkortning på arrende-afgiften; dock befrias han från erläggande af den egen-domen genom skattläggning åsatta ränta, äfvensom af kronotionde.

Då arrendator, på grund af i laga ordning tillkommet beslut, fått under sin arrendetid vidkännas betydligare kostnad för nybyggnad af kyrka, prestgård eller andra allmänna hus, uppförande af större broar eller anläggning af nya landsvägar, jernvägar eller kanaler, må godtgörelse för sådan kostnad, i enlighet med bestämmelserna i Kongl. Kungörelsen den 16 Januari 1863, honom tillkomma.

22:o) Har, efter det arrendatorn antagits, fråga uppstått om vattenafledning, deraf den arrenderade egendomen tillskyndats fördel, men arrendatorn undandragit sig att i företaget deltaga, och detsamma derefter under kronans medverkan kommit till stånd, skall arrendatorn å det belopp, kronan fått för ändamålet utgifva, erlægga ränta efter fem för hundra om året från det arrendeårs början, då företaget kan anses fullbordadt, eller den dermed för egendomen afsedda fördel vunnen; börande denna ränta, för helt år räknadt, i sammanhang med arrendeafgiften gäldas.

23:o) Arrendator vare förbunden att, der sådant för allmännyttigt ändamål å kronans vägnar fordras, afstå arrenderad kronoegendom tillhörig mark äfvensom inkomst givande lägenhet emot åtnjutande af minskning i arrendeafgiften, motsvarande den förlust, som honom tillskyndas.

24:o) Öfverlåtelse af arrende må endast med *vederbörande förvaltningsmyndighets* medgifvande kunna ske.

Dör arrendator, eller varder han i konkurs försatt, ege i förra fallet den aflidnes rättsinnehafvare, och i det senare konkursboet, att för den del af arrendetiden, som eljest skolat återstå, arrendet på viss person öfverlåta, likasom i händelse arrendator vid sitt frånfalle efterlemnade endast en rättsinnehafvare, denne må öfvertaga arrendet, under vilkor dock i båda fallen att anmälan derom göres hos *vederbörande förvaltningsmyndighet* inom sex månader efter dödsfallet eller konkursens början, samt att den nya arrendatorn af *vederbörande förvaltningsmyndighet* godkännes. Hafva i konkurs försatt arrendators löftesmän på grund af sin borgen nödgats något utbetala, samt derfor ej af konkursboet undfått godtgörelse, eller har konkursboet ej, sedan löftesmännen inom två månader från konkursens början derom gjort framställning, senast två månader derefter utfäst sig att hålla löftesmännen för

deras borgen skadeslöse och därför stält säkerhet, då bör åt löftesmännen tillerkännas den rätt att öfver arrendet förfoga, som i annan händelse varit konkursboet förbehål- len. Underlåtes anmälan, hvarom här är sagdt, eller framställes ej inom den bestämda tiden ny arrendator, som antages, kommer arrendet att upphöra första fardag, sedan ett år förflutit från den Thomedag, som infaller näst efter dödsfallet eller konkursens början, så framt ej arrendetiden redan dessförinnan till ända gått; och varde egendomen, om *vederbörande förvaltningsmyndighet* pröfvar skäl dertill vara, för de återstående arrendeåren genom offentlig auktion till den högstbjudande utarrenderad, för hvilket fall i arrendatorns bo, äfvensom hos löftesmännen för den tid, som deras borgen omfattar, fordringsrätt förbehållas för den förlust, som, genom arrendesummans nedgående under hvad förut bestämdt varit, dervid kan uppkomma.

25:o) Såsom säkerhet för fullgörande af arrendevilkoren bör städs för en tid af minst fem år, derest arrendet så länge skall fortfara och högst åtta år vara stäld borgen af två män, de der borge, en för begge och begge för en, och hvilkas vederhäftighet är af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande eller domaren styrkt; och *må löftesmännens ansvarighet ej utsträckas utöfver den tid, för hvilken de i borgen gått*. I stället för sådan borgen må arrendatorn aflemna räntebärande obligationer *eller af vederbörande godkända säkerhetshandlingar*, till värde motsvarande tre års arrendeafgift, hvarvid i afseende å obligationernas antaglighet och uppskattning gälla enahanda bestämmelser, som i fråga om obligationer vid uppbörs- borgen äro meddelade.

Minst åtta månader före utgången af den tid, för hvilken borgen blifvit stäld, skall ny borgen aflemnas så beskaffad, som ofvan sägs; hvarförutom arrendatorn alltid är pliktig att, derest någon af löftesmännen dör eller upphör att vara vederhäftig, inom tre månader efter erhållet föreläggande ny vederhäftig borgen anskaffa.

26:o) I alla de fall, då anbud sker på arrende af krono- egendom, eller anmälan göres om arrendes öfverlåtande eller öfvertagande enligt 8:de eller 24:de punkten, bör,

såvida afseende derå skall fästas, aflemnas säkerhet så beskaffad, som i näst föregående punkt är stadgad.

27:o) Underlåter arrendator att inom föreskrifven tid erlægga arrendeafgiften, eller att iakttaga sina skyldigheter i afseende å säkerheten för arrendevilkorens fullgörande, vare arrenderätten förverkad, och ankomme på *vederbörande förvaltningsmyndighet* att påfordra egendomens afträdande den näst derefter följande 14 Mars.

Beträdes arrendator med vanhäfd af egendom till jord eller byggnader, gör han sig skyldig till skogsåverkan, eller befinnes han eljest öfverträda de rättigheter, honom i kontraktet medgifvas, eller åsidosätta de på grund af detsamma honom åliggande skyldigheter, hafve ock förverkat arrenderätten och afträde, derest sådant yrkas, och sedan rätten derom meddelat beslut, egendomen nästa fardag.

28:o) När arrenderätt förverkad är, gälle i afseende å egendomens utarrendering och kronans rätt till godtgörelse för möjligen skeende nedsättning i arrendeafgiften hvad i 24:de punkten finnes stadgad för det fall, att död eller gäldbunden arrendators rättsinnehafvare försumma sådan anmälan om arrendets öfverlåtande eller öfvertagande, som der omförmäles.

29:o) Hvert femte år eller oftare, om så aktas nödigt, skall af *vederbörande lokalnämnd* ekonomisk besigtning å hvarje kronoegendom verkställas till utrönande huru den af arrendatorn häfdas och derå befintliga byggnader underhållas. Hvad vid dessa förrättningar förekommer upptages korteligen i protokoll.

30:o. På *lämplig årstid*, då marken är bar, skall, före egendomens afträdande, af- och tillträdessyn hållas i stad af rådstufvurätt, för landet af kronofogde med biträde af två nämndemän; egande den med sistbemälde synemäns beslut missnöjde att deremot föra talan i den ordning Kongl. förordningen, angående viss tid för klander af husesyn mellan enskild jordegare och landbo den 6 Februari 1849, bestämmer. *Vederbörande förvaltningsmyndighet eller arrendator* må likväl, der egendomens betydighet eller andra omständigheter dertill föranleda, i *stället för så beskaffad af- och tillträdessyn*, påkalla syn af häradshöfding och nämnd.

Synemännen skola äfven vid samma tillfälle, efter uppgjord, på de vid synen åsatta värden grundad liquidationsräkning, bestämma det ersättningsbelopp, som afträdaren kan kännas skyldig att gälda, eller som tillträdaren skall till den förre betala.

Det ersättningsbelopp för brister i byggnad och hägnad m. m., som tillkommer tillträdaren efter afdrag af värdet å de för hans räkning af företrädaren fullgjorda prestationer, tillhandahålles honom af vederbörande förvaltningsmyndighet, som hos den betalningsskyldige genast utsöker beloppet.

Kostnaden för syn, som nu sagd är, skola af- och tillträdaren till hälften hvardera gälda.

Särskild laga syn skall ock på vederbörande förvaltningsmyndighets föranstaltande förrättas, när vid ekonomisk besigtning befunnits, att egendomen vanhäfdas eller att arrendatorn eljest öfverträder sina rättigheter eller åsidosätter de honom åliggande skyldigheter.

C) *dels* att Riksdagen må förklara, att de i fråga om utarrendering och förvaltning af kronans nu ifrågasvarande domäner erforderliga bestämmelser, hvilka icke förekomma i här ofvan upptagna grunder för förvaltningen af kronans domäner, måtte, *sedan vederbörande lokalstyrelse i hvarje särskildt fall blifvit hörd*, få meddelas af Kongl. Maj:t;

dels att, der under första ordnandet af den nya förvaltningen de nu föreslagna grunderna för utarrenderingen icke kunna utföras, de hittills gällande former för arrendeupplåtelse må få tillämpas;

dels ock att Riksdagen må för sin del medgifva, att de hemman och lägenheter, för hvilka årliga arrendefgifterna nu icke öfverstiga 200 kronor äfvensom de, å hvilka vid utarrendering hädanefter icke erhållas högre arrendeanbud än 200 kronor och hvilka icke lämpligen kunna med annan egendom under ett arrende förenas, må få, der så af Kongl. Maj:t pröfvas lämpligt, under

iakttagande af de föreskrifter, som af Kongl. Maj:t kunna varda meddelade, på offentlig auktion till den högstbjudande försäljas under de vilkor, som redan äro af Riksdagen i afseende å sådan försäljning bestämda, samt att köpesumman må ställas till Kongl. Maj:ts disposition att användas för inköp af skogsmark eller annan fast egendom;

D) att Herr Jöns Pehrssons ofvannämnda motion må anses, genom hvad i nu anförda grunder för förvaltningen af kronans domäner finnes föreslaget, hafva blifvit besvarad; samt

E) att Herrar Danielssons och Svenséns ifrågavarande motioner icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 11 Maj 1877.

På Stats-Utskottets vägnar:

CARL EKMAN.

Reservationer:

af Herr *Liss Olof Larsson*;

vid 6:te punkten af de för förvaltningen af statens domäner föreslagna grunder: af Herrar *E. Key, Carl Ifvarsson, P. O. Hörnfeldt, Jan Andersson, J. E. Johansson* och *J. E. Billström*, hvilka ansågo, att de i denna punkt föreslagna stadgandena lätteligen kunde lemna rum för godtycke hos de myndigheter, som med utarrenderingen skulle hafva befattning;

vid 18:de punkten af Herr *Sven Nilsson* i Efveröd: "Då Utskottet uteslutit sista momentet af 3:dje punkten i de utaf Kongl. Maj:t föreslagna grunder, anser jag, att i stället 18:de punkten borde erhålla följande lydelse:

“Uppstår under arrendetiden af annan anledning, än i 17:de punkten sägs, behof af ny byggnads uppförande eller af utvidgning eller kostsamare inredning eller förändring af redan befintlig byggnad, eller vill arrendator verkställa vid arrendets upprättande icke förutsedda större odlingsföretag eller andra väsentliga förbättringar å egendomen, må uppgörelse med vederbörande förvaltningsmyndighet kunna träffas rörande kronans medverkan och villkoren därför.“

vid sista momentet af Utskottets under *Litt. C.* gjorda hemställan:

af Herrar *Carl Ifvarsson, P. O. Hörnfeldt* och *Hans Andersson*, hvilka ansågo, att alla hemman och lägenheter, för hvilka årliga arrendefgifterna icke öfverstego 500 kronor, borde försäljas;

af Herrar *E. Key, Carl Ifvarsson, P. O. Hörnfeldt, P. Olsson, Jan Andersson, J. E. Johansson, J. E. Billström, Johannes Jonsson* och *Hans Andersson*, hvilka yrkade, att de medel, som för försålda kronoegendomar inflöte, borde användas antingen till minskande af statens skuld eller till bestridande af utgifter för jernvägsanläggningar

Bilaga N:o 1.

Uppgift å antalet af kronans jordbruksfastigheter, fördelade efter de större eller mindre belopp, hvartill årliga arrendena eller uppskattade afkastningen uppgår, upprättad efter de tabeller, som finnas bilagda det af komiterade för upprättande af förslag rörande reglering af förvaltningen utaf kronans fasta egendom den 19 Maj 1876 afgifna underdåniga betänkande.

	Tabell N:o 1.				Tabell N:o 2.				Tabell N:o 3.				Tabell N:o 4.				Summa Summarum.			
	t. o. m. 200 kr.	fr. t. o. 500 kr.	öfver 500 kr.	Summa.	t. o. m. 200 kr.	fr. t. o. 500 kr.	öfver 500 kr.	Summa.	t. o. m. 200 kr.	fr. t. o. 500 kr.	öfver 500 kr.	Summa.	t. o. m. 200 kr.	fr. t. o. 500 kr.	öfver 500 kr.	Summa.	t. o. m. 200 kr.	fr. t. o. 500 kr.	öfver 500 kr.	Summa.
Upsala län	61	12	23	96	15	43	57	115	2	4	4	10	5	9	3	17	83	68	87	238
Stockholms län	41	33	34	108	6	8	32	46	1	—	—	1	3	12	10	25	51	53	76	180
Södermanlands län	17	12	28	57	24	37	50	111	3	—	1	4	3	9	6	18	47	58	85	190
Östergötlands d:o	23	25	31	79	16	29	136	181	31	19	26	76	5	15	28	48	75	88	221	384
Gotlands d:o	10	4	2	16	—	—	2	2	48	9	3	60	—	2	1	3	58	15	8	81
Kalmar d:o	12	11	16	39	4	26	54	84	3	1	—	4	3	13	5	21	22	51	75	148
Blekinge d:o	1	1	4	6	—	—	2	2	—	—	—	—	—	2	2	4	1	3	8	12
Jönköpings d:o	8	11	7	26	45	112	118	275	3	1	2	6	1	11	5	17	57	135	132	324
Kronobergs d:o	5	16	3	24	54	78	51	183	3	—	1	4	—	3	1	4	62	97	56	215
Kristianstads d:o	15	7	12	34	29	52	108	189	39	4	2	45	2	3	—	5	85	66	122	273
Malmöhus d:o	25	4	13	42	7	10	127	144	48	25	37	110	2	4	7	13	82	43	184	309
Hallands d:o	1	14	12	27	—	2	—	2	14	—	—	14	—	—	2	2	15	16	14	45
Göteborgs d:o	3	4	7	14	14	30	105	149	8	3	2	13	—	8	12	20	25	45	126	196
Elfsborgs d:o	23	8	12	43	56	85	70	211	4	4	1	9	11	12	4	27	94	109	87	290
Skaraborgs d:o	25	34	26	85	39	55	155	249	3	4	3	10	10	7	15	32	77	100	199	376
Örebro d:o	4	12	6	22	13	9	54	76	1	—	1	2	—	8	3	11	18	29	64	111
Wermlands d:o	3	3	6	12	8	16	37	61	4	1	—	5	4	3	2	9	19	23	45	87
Westmanlands d:o	6	20	25	51	20	25	31	76	4	1	2	7	7	3	1	11	37	49	59	145
Kopparbergs d:o	—	—	—	—	16	14	14	44	—	—	—	—	1	—	—	1	17	14	14	45
Gefleborgs d:o	1	—	1	2	7	12	4	23	—	—	—	—	—	—	—	—	8	12	5	25
Westernorrlands d:o	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	1
Jemtlands d:o	1	5	—	6	50	21	15	86	—	—	—	—	1	—	—	1	52	26	15	93
Westerbottens d:o	3	2	1	6	6	7	1	14	—	—	—	—	—	—	—	—	9	9	2	20
Norrbottnens d:o	1	2	1	4	5	7	2	14	—	—	—	—	—	—	—	—	6	9	3	18
Summa	289	240	270	799	434	678	1225	2387	220	76	85	381	58	124	107	289	1001	1118	1687	3806

Anm. Ut i sistnämnde summa, 3,806 ingår jemväl ett antal af 67 lägenheter, för hvilka, såsom utarrenderade jemte andra kronoegendomar, någon särskild arrendeavgift ej finnes utförd.